

Тетяна Балабушевич
Олена Маркова

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ МОВОЮ КАРТОГРАФІЇ

Атлас історії України — важливе джерело вивчення минулого нашої держави. Наукове і пізнавальне значення історичних карт можна пояснити при погляді на картографування як на один з видів моделювання, що має за мету вивчення реально існуючих об'єктів і явищ минулого (географічне положення, розміщення, взаємозв'язки, динаміка подій, районування території з урахуванням кількісних показників тощо) за допомогою моделей, які відтворюють деякі реалії життя в спрощеній, схематизованій, доступній огляду формі. Історичні карти, системи карт, атласи, дають просторовий і часовий образ різноманітних об'єктів, процесів, явищ, використовуючи графічні символи — картографічні зображення як образно-знакові моделі. Таке розуміння картографії розповсюджує її інтереси також в області суспільних наук. Концепція історичної картографії знайшла відбиття в системному підході до картографування територіальних, соціально-економічних, історичних комплексів як систем різної складності і просторового охоплення — від локального району до цілісної держави. Це складне завдання було частково реалізоване в Атласі історії України, де відображені події і явища з давніх часів до початку ХХ століття. Історія картографії вивчає головні етапи і закономірності в розвитку цієї галузі знань і практичної діяльності. Увага до конкретних карт виникає з того, що саме в них закріплюються реальні знання про природу, історію, світ та ін. Для історичної картографії велику цінність мають карти як історичні джерела — безпосередні свідчення минулого, що дійшли до сьогодення. Тому в вступному розділі до Атласу історії представлена Україна в дам'ятках картографії фрагмен-

тами старовинних карт і в повному обсязі картою Г. Боплана.

Сучасна територія держави Україна так само як і етнолінгвістичні межі розселення українців є продуктом багатомістової історії. Походження та рання історія слов'ян, до яких належать і українці, ховається в глибині століть. Найдавніший праслов'янський етап завершився наприкінці I тис. до н.е., коли сформувалась основа слов'янської мовної системи. Далі, до III—V ст. тривав древньослов'янський етап етногенезу слов'ян, коли під впливом сусідів відбувалася діалектна диференція загальнослов'янської мови. Письмові джерела дозволяють реконструювати етнічну карту України та локалізацію слов'ян у лісостеповій зоні Східно-Центральної Європи. Степову зону тоді ж заселяли іраномовні племена скіфів, пізніше сарматів. Далі відбувається інтенсивний процес розпаду етномовної спільності. Писемні джерела засвідчують швидкий політичний розвиток слов'ян, їхню участь у Великому переселенні народів та широке розселення по Європі, в ході якого формувалися союзи племен та більш стійкі політичні утворення, відомі з джерел як «Славнії». У VI ст. н.е. слов'яни вперше згадуються під власним іменем, самоназвою. Давні автори — Йордан, Прокопій Кесарійський називають два основних етнополітичних угруповання: анти та склав'яни. На думку М.Брайчевського, Антське царство поклато початок українській державності, який тривав аж до аварського завоювання у II пол. VI ст. І хоча антам, на відміну від склав'янів, вдалося відстояти свою незалежність, їхнє об'єднання розпалося. Але на руїнах Антського царства незабаром виникає нове політичне об'єднання східних слов'ян — Київська Русь. В розділі «Первісне і рабовласницьке суспільства. Слов'яни і Русь. Біля 1 млн. років до Х ст. н.е.» розміщено 16 карт, що були підготовлені колективом авторів Інституту археології України НАНУ.

Спершу Русь являла собою порівняно невелике об'єднання східнослов'янських племен Середньої Наддніпрянини, та згодом стала ядром величезного

етнічного утвору, що обійняв всі землі майбутньої України. Поступово нащадки Кия поширили владу мало не на всю Східну Європу, об'єднавши під своєю владою не лише східнослов'янські, але і деякі неслов'янські племена.

Слов'янських племен джерела називають 15 — поляни, сіверяни, деревляни, дреговичі, в'ятичі, радимичі, уличі, тиверці, волиняни, бужани, дуліби, білі хорвати, полочани, кривичі, ільменські словіни. Спочатку до Русі (полян) були прилучені деревляни. На серед. IX ст. сформувались три великі політичні об'єднання, що в арабських джерелах фігурують під назвами Куявії, Славії, Арсанії. Куявія — це і є Русь—Україна, держава Аскольда (далекого нащадка Кия). Славія лежала на півночі, Арсанія — на півд. сході, обабіч Керченської протоки (майбутня Тмутаракань).

Київська Русь досягла розквіту у серед. IX ст. За часів Аскольда вона стає гідним суперником Візантії. Улітку 860 р., після великої перемоги над греками, Аскольд здійснив перше хрещення свого народу. Було навіть створено митрополію. Аскольд прийняв титул кагана. Край Аскольдовим успіхам поклав переворот 882 р., коли його було підступно вбито, а київський престол захопив норманин Олег, об'єднавши північні землі з Руссю. Ігор, син Рюрика, приєднав до Русі уличів і тиверців, зміцнив владу над деревлянами. Його син Святослав поширив владу Русі на в'ятичів та угрофінські племена у межиріччі Оки і Волги, розгромив Хозарський каганат. Князь Володимир Святий приєднав до Русі дулібів, тиверців і білих хорватів, розширюючи кордони на захід до річок Сяну і Вепру, розгорнув широку програму реформ з метою посилення великокнязівської влади. Найважливішою була адміністративна реформа, спрямована на ліквідацію племінних княжінь і запровадження поділу країни на уділи — території довкола найбільших міст. Київ, Чернігів та Переяслав становили великокнязівський домен. Проведені військові і судові реформи в 988 р.

Християнство було запроваджено вже як державна релігія. Володимир помер 1015 р. і після 20 років міжусо-

биць київський престол зайняв Ярослав, з іменем якого пов'язано найвище піднесення Київської держави. Кордони її усталились, незрівняно зріс авторитет Русі, що засвідчують династичні шлюби з нащадками найвищих володарів Європи.

Хоча після смерті Ярослава починається роздроблення країни, однак протягом друг. пол. XI—XII ст. відбувається активний процес освоєння нових територій, розвитку продуктивних сил, будівництва нових міст як осередків не лише управління, ремесла, торгівлі, але й культури. У другій пол. XII ст. — I пол. XIII ст. сформувалось друге велике княжіння на північному сході — Суздальські та Ростовські землі, та ще два осередки консолідації земель — Волинь на заході та Чернігів на сході.

Об'єднанню українських земель перешкодила монголо-татарська навала (1237—1240). Спустошення ординцями Лівобережжя означало фактичну ліквідацію Чернігівського центру. У цих умовах лише Волинь лишалась єдиною силою, здатною об'єднати Русь—Україну. Данило Романович рішучим ударом захопив Київ — єдиний незруйнований центр у Середній Наддніпрянщині. Держава Данила Галицького вийшла на історичну арену у тяжких умовах монголо-татарської навали. Держава займала басейни річок Сяну, Дністра, Пруту і Серету, доходила до берегів Чорного моря на південному сході. Волинь займала басейни Бугу, верхньої Прип'яті, Стиру і Горині. Найбільші міста: Галич, Львів, Перемишль, Ярослав, Звенигород, Тереховль, Володимир, Червен, Луцьк, Холм, Белз, Берестя. 1253 р. Данило прийняв королівську корону, маючи на меті організацію хрестового походу проти ординців. Та Захід не надав йому допомоги і Данило власними силами визволив великі терени на Південному Бугу, Ірпінні, Тетереві. З 1303 р. міста Галицько-Волинської держави стали визначними культурними центрами.

У ході поступового занепаду Галицько-Волинської держави її землі були поділені між Королівством Польським, яке в 1387 р. приєднало Галичину і західну Во-

линь та Великим князівством Литовським, що загарбало основну частину України — Наддніпрянщину, Волинь, Поділля. На Підкарпатській Русі утвердились угорці, Буковина і землі по Дністеру потрапили до складу Молдавського князівства, Сіверщина — до Московської держави. Південь України входить до складу Кримського ханства, що відокремлюється з Золотої Орди, але стає васалом Османської імперії.

Литовці утвердились в Україні після славетної перемоги князя Ольгерда над татарами під Синіми Водами (1362). Більшість території Литовської держави складалась із земель Білорусі та України. Автономне управління руських земель закінчилося після смерті останнього київського князя Семена Олельковича. У цей же період з'являються перші згадки про українське козацтво.

Кінець XV—XVII ст. час активної експансії Османської імперії. 1526 р., після нищівної поразки під Могачем, Угорське королівство розпалося, Північна Угорщина у т.ч. і північ карпатських земель, увійшла в сферу впливу Володинь Австрійських Габсбургів, а південно-східна частина — до складу напіввасального щодо Османської імперії, Семиграддя (Трансильванії). В ході тривалої боротьби цьому князівству аж до 1648 р. щастило зберегти свою відносну незалежність.

Суперництво на угорські землі між Великим Князівством Литовським та Москвою стало причиною кількох воєн. 1500 р. московські війська зайняли міста в басейні Десни, у т.ч. Стародуб, Любеч, Рильськ і вийшли до Дніпра. За Московським миром 1503 р. до Москви відійшла значна територія по річках Сожу та Десни з Черніговом, Стародубом, Гомелем, Новгород-Сіверським і Рильським. Наступна війна відбулась у серед. 1530-х рр., коли литовськими військами було здобуто Стародуб, а за перемир'ям 1537 р. Москва поступилась Любечем та Гомелем.

1569 р., внаслідок Люблінської Унії, між Великим Князівством Литовським та Королівством Польським утворилась Річ Посполита. За цією ж угодою

Наддніпрянщина, Поділля та Східна Волинь перейшли до складу Королівства Польського. Кордони нової держави охопили центральне та південне Лівобережжя, Київщину, Поділля, Галичину. Східні терени як і за литовських часів залишились ареною суперництва між Москвою та тепер вже Польським Королівством в складі Речі Посполитої. Південь та центр перетворилися в арену безкінечних турецько-татарських набігів. Межею, великим кордоном між християнським світом та мусульманством, між слов'янством та османами, між Європейською цивілізацією та Сходом стали українські землі.

«Смутне врем'я» та війна між Річчю Посполитою і Москвою початку XVII ст. завершилися Деулінським перемир'ям 1618 р. внаслідок якого до Речі Посполитої відійшли Чернігово-Сіверщина з містами Стародуб, Новгород-Сіверський, Сосницею, Коропом, Кролевцем, Глуховим, Батурином, Борзною, Бахмачем, а також частина Слобідських земель, що вже освоювалась. 1634 р. за Поляновським договором Москва повернула територію. У такому вигляді кордон залишився аж до 1648 р., коли спалахнула Національно-визвольна війна.

На теренах загарбаних ще у XVI ст. Кримським ханством з'явилися вілайети — ділянки землі з укріпленими та сильними гарнізонами. Таким турецькими володінням був Азов, вузька смуга землі Керчі, Кілія, Аккерман, Тягиня, Хотин на Буковині і досить значна територія від Очакова до Кизи-Кермена, Аслан-Кермена, Меберек-Кермена та Ескі-Кермена.

Перерозподіл українських земель Люблінською унією співпав у часі з процесом поширення панщини з заходу на схід. Українські магнати, які швидко полонізувались і прийняли католицизм, заручившись католицькими привілеями, пред'явили претензії на значні земельні угіддя, освоєні на півдні та сході України козацтвом. Саме вони були завзятими виконавцями політики Речі Посполитої на сході, спрямованої на уніфікацію українських земель та поширення феодального утиску. На противагу сполонізованій шляхті українське козацтво, міщани, се-

ляни стали на шлях боротьби особливо після запровадження Берестейської церковної унії, внаслідок якої українська церква була підпорядкована Риму. І хоча 1620 р. за гетьмана Сагайдачного православному ієрархії було відновлено, ускладнення міжконфесійної ситуації було однією з передумов Національно-визвольної війни, на чолі якої стало козацтво з гетьманом Богданом Хмельницьким.

Перші згадки про українське козацтво з'являються у кінці XV — на початку XVI ст., коли козацькі уходи, зимівники та хутори з'являються у верхів'ях Півд. Бугу, Синюхою, по Росі, Тясмину, Трубежу, Сулі, Ворсклі, Пселу, Хоролу. Головним містом козаків були Черкаси. У серед. XVI ст. описи Черкаського та Канівського замків фіксують значну кількість уходів аж до дніпровських порогів. На місцях деяких з них (Базавлук, Томаківка) пізніше виникли запорозькі Січі.

До серед. XVI ст. відносяться перші повідомлення джерел про Січ на Хортиці, де укріплення збудував Дмитро (Байда Вишневецький), після смерті якого Січ було перенесено на Томаківку, що існувала до 1593 р., коли її зруйнували ординці. Наступні Січі — Базавлуцька (1593—1638), Микитинська (1638—1652), Чортомлицька (1652—1709), Кам'янська (1709—1711 рр.), Підпільненська (1734—1775), за винятком Олешківської (1711—1754) та Кам'янської (1709) містились у тому ж самому регіоні.

Питання запорізьких теренів набуває особливої актуальності у зв'язку з прагненням деяких кіл півдня України поставити питання про відокремлення цих земель, спекулюючи на пізньому за походженням терміні «Новоросія». Ці кола свідомо замовчують, що до «Катерининського» освоєння Запоріжжя, ці землі вже впродовж 300 років освоювались запорізьким козацтвом.

Запорізьке Військо з самого початку займало великий простір півдня України. Вперше козацька територія була визначена ще привілеєм Стефана Баторія — 1576 р., на який покликався 1655 р. Б.Хмельницький. Козаки вже тоді одержали територію від Трахтемирова до

дніпровських порогів на лівому березі та від річки Орель до ногайських улусів на правому березі Дніпра. Зі сходу на захід підвладні козакам землі обмежувались річками Синюхою (притока Півд. Бугу) і Доном.

Спалах Національно-визвольної війни, що відбувся внаслідок антиукраїнської політики Речі Посполитої та поширення на українські терени панщинного утиску, привів до об'єднання всіх верств українського населення і всіх козацьких теренів. Про єдність правого, лівого берегів Дніпра та низового козацтва дуже дбав Богдан Хмельницький, коли під час формування козацького адміністративно-територіального устрою 1649 р. за Зборівською угодою полки були спеціально організовані так, щоби деякі з них частково розміщувалися на правому, частково на лівому березі. В ході Національно-визвольної війни і аж до Андрусівського перемир'я 1667 р. існувала єдина козацька територія, терени якої, щоправда зазнали змін. Якщо на час Зборівської угоди 1649 р. під юрисдикцією Б.Хмельницького була територія трьох воєводств — Київського, Чернігівського і Брацлавського, то після трагічної битви під Берестечком Б.Хмельницькому довелося погодитись зі зменшенням своїх теренів до межі Київського воєводства. На час Переяславської угоди 1654 р. внаслідок ряду блискучих перемог козаків, зокрема битви під Батогом, козацька територія не лише знову охопила Чернігівське та Брацлавське воєводства, але протягнулась далі на північ і захід. Потім козацькі терени ще збільшились, коли виникли Турово-Пінський, Білоруський, Волинський, Подільський та Могилівський полки. Отже, на час смерті Б.Хмельницького під його управлінням перебувала величезна територія, що охоплювала всю центральну і південну Україну, а також частину півд. Білорусі.

Андрусівське перемир'я, політичні незгоди всередині козацтва привели до розколу держави на Гетьманщину або Лівобережжя (разом з Києвом) і Правобережжя, яке мало залишитися у складі Речі Посполитої. Запорозькі землі, були проголошені на 2 роки спільним володінням

712 223

Московської держави і були визнані за Московію аж за «Вічним миром» 1686 р., за яким Запоріжжя оголошувалось територією на правах широкої автономії. З цього часу і аж до трагічного 1775 р. запорозькі землі були буфером між Росією, Польщею, Османською імперією та її васалами — Кримським ханством та Молдавським князівством. Чітко, визначеним кордоном вони були відмежовані від Гетьманщини та Слобазанщини.

Важливим епізодом стало приєднання до Російської імперії великої території півдня Лівобережної України і Приазов'я у кінці XVII ст. (Походи запорожців відбувались водночас з Азовськими походами Петра I). Ці землі були втрачені після невдалого Прутського походу за трактатами 1711—1713 рр.

1739 р., після Белградського трактату і повернення ще 1734 р. запорожців на російську територію, межі їх володінь були визначені знову — від польського кордону (від впадіння р. Синюхи у Буг до гирла річки Кам'янки, а на сході по р. Кінські Води до верхів'я р. Берди і далі за її течією до впадіння в Азовське море).

1766 р. вже без втрачених володінь землі запорожців охоплювали 1700 верст і сягали від Микитинового Рогу до Кизи-Кермену і від р. Кам'янки до турецького кордону на правому березі Дніпра від гирла Кінських Вод до гирла р. Самари і верхів'я Кальміуса і далі Кальміуса до Кримського кордону.

1768 р. в ході підготовки до нової війни запорозькі села і зимівники були виселені за Українську лінію, а 1769 р. було евакуйовано населення Кальміуської та Інгульської паланок.

Після укладення Кючук-Кайнарджійського миру межі запорозьких володінь були навіть збільшені за рахунок новоприєднаних земель. Ця територія становили чітко організований простір, поділений на «відомства» окремих паланок. Найбільш заселеними були Самарська, Орельська, Прогноїнська та Кодацька паланки, в яких було по 10—30 сіл та велика кількість зимівників. За підрахунками В.Голобуцького тамтешнє населення

становило на 1775 р. щонайменше 100 тис. чоловік.

Гетьманщина стала основною територією, на якій українська державність існувала аж до кінця XVIII ст., коли 1783 р. був остаточно ліквідований полковий устрій. Межі цієї території на сході визначались старим кордоном Московського царства та Речі Посполитої, на півночі — кордонами Стародубського полку, на заході — Дніпром (крім Київської сотні Київського полку). Південні кордони Гетьманщини зазнавали значних змін. Вони значно зменшились внаслідок заснування на освоенних запорожцями теренах таких адміністративно-військових територій, як Ново-Сербія, Слов'яно-Сербія та Новослободський полк, а пізніше першої Катеринославської губернії.

Доля ж правобережних полків склалась дуже трагічно. Кордон між лівобережжям та правобережними полками не завжди проходив по Дніпру. 1669 р. під владою П.Дорошенка, крім правобережних полків перебувало і лівобережні — Полтавський і Лубенський. На початку 1671 р. Правобережжя стало ареною війни, в результаті якої воно було поділене між Річчю Посполитою та Османською імперією, що загарбала Брацлавщину та південну Київщину. Але Сейм Річі Посполитої відмовився ратифікувати Бучацьку угоду 1672 р. Однак сам цей факт дав змогу Москві спробувати приєднати Правобережжя. На початку 1674 р. десять правобережних полків — Черкаський, Канівський, Білоцерківський, Корсунський, Брацлавський, Уманський, Могилівський, Кальницький, Торговицький і Паволоцький були прилучені до Гетьманщини, але закріпити володіння Москві не пощастило. За Бахчисарайським перемир'ям 1681 р. кордоном визнавався Дніпро. Туреччина і Крим визнавали приєднання до Москви Лівобережжя, Києва та Запоріжжя, а також Київського полку. Брацлавщина і Поділля аж до Карловацького перемир'я 1699 р. та Константинопольського миру 1700 р. залишались у складі Туреччини.

У червні 1699 р. варшавський Сейм ухвалив постано-

ву про ліквідацію козацьких полків у Київському та Брацлавському воєводствах; але в той же час спустіли землі та зруйновані міста стали освоюватися та заселятися козацтвом. 1702 р. Семен Палій встановив кордон по річках Тетерів, Уж, Случ та приєднав до своїх теренів Балтський, Ольгопільський, Ямпільський, Подільський повіти та землі понад річками Бугом та Дністром. На 1709 р. ці терени вже були організовані у 9 полків: Білоцерківський, Чигиринський, Богуславський, Уманський, Корсунський, Паволоцький, Могилівський, Вінницький та Брацлавський. Крім того, у 1704—1711 рр. до складу Гетьманщини належав Уманський полк. Козацький устрій на Правобережжі припинив існування після невдалого Прутського походу Петра I, коли він був змушений відмовитись від усіх прав на Правобережжя. Сейм Речі Посполитої остаточно заборонив існування козацьких теренів.

Ще однією козацькою територією, виникнення якої значно розширило етнічну територію українців, стала Слобідська Україна, межі якої почали зростати та оформлювались з серед. XVII ст. Північний кордон Слобожанщини починався південніше-західніше Путивля і проходив на схід до р. Псел, потім на схід вздовж Білогородської лінії. Старий кордон, починаючи від Острога, йшов по правому березі Дону, потім на південь, перетинаючи р. Калитву та Богучар, а потім річкою Айдар та її притоками на південь. Південний кордон, що відокремлював Слобожанщину від Донських степів, йшов Ізюмською лінією. На кінець слобідських полків, 1765 р., їх було п'ять: Сумський, Охтирський, Харківський, Ізюмський та Острозький. Острозький полк сягав своїми теренами аж за Дон. Останнім українським населеним пунктом була слобідка Калач. У друг. пол. XVIII ст. розвинулась міграція в степи Вороніжчини та на Дон, а також в Оренбурзьку губернію. Щодо ж території Слобожанщини як окремої адміністративної одиниці, то вона була перетворена спочатку на Слобідько-Українську губернію, потім на Харківське намісництво, а з 1835 р. стала називатись Харківською губернією Поступово

значні терени української етнічної території опинились за межами Харківщини.

Козацький устрій на Україні винищувався царизмом поступово: 1765 р. — ліквідований полковий устрій на Слобожанщині, 1775 р. — знищено Вольності Війська Запорозького, 1782 р. — ліквідовані рештки полкового устрою Гетьманщини. Українські терени спочатку були поділені на намісництва, а в кін. XVIII ст. на поч. XVIII ст. сформувався губерніяльний устрій, що проіснував майже без змін аж до Першої світової війни та Жовтневого перевороту.

Для просування етнічної межі українців на південь певне значення мали російсько-турецькі війни XVIII ст. Після невдалого для Петра I походу на Прут 1711 р., коли Росія, крім Правобережжя, втратила і Приазов'я, їй потрібно було майже століття, аби опанувати північним Причорномор'ям та Кримом. Так, після війни 1734—1740 рр. за розмежуванням 1742 р. кордони Росії значно просунулися на південь, їй повертався Азов. За наступним Кючук-Кайнарджійським миром, Крим і прилеглі терени були визнані вільними, що пізніше 1783 р. дало можливість Росії анексувати їх; до Росії відійшли землі між річками Дністром та Бугом, а також фортеці Керч, Єнікале та Кінбурн. Чорне море було відкрито для російського торговельного мореплавства, російський протекторат встановився над Молдавією та Валахією.

За наступним, Яським договором 1791 р., що завершив війну 1787—1791 рр. новий російсько-турецький кордон встановлювався по Дністру, і т.ч. за Росією було закріплено все північне Причорномор'я від Дністра до Кубані, включаючи Крим.

Важливішим етапом консолідації етнічної території українців став Бухарестський договір 1812 р., за яким до Росії була приєднана Бесарабія, на теренах якої українці були автономним населенням. Чисельність їх збільшилась протягом XVIII ст. після еміграції частини війська Мазепи, та після розгрому Запорізької Січі, коли виникла Задунайська Січ.

Виключно важливими подіями для долі українських земель стали поділи Речі Посполитої. Вже за першим поділом 1772 р. до володінь Австрійських Габсбургів було прилучено Галичину, у 1774 р. — Буковину. За другим, 1793 — до Росії — Правобережну Україну та значну частину Волині, за третім, 1795 р. — решту Волині. Відтоді всі етнічні українські землі були повністю інкорпоровані двома монархіями — Російською імперією та Австрійськими Габсбургами, що 1806 р. перетворились на Австрійську імперію.

Віденський конгрес 1815 р. завершив епоху наполеонівських війн, затвердив новий перерозподіл земель в Європі. У відповідності до його рішень до Російської імперії відійшла частина земель колишньої Речі Посполитої, у т.ч. і етнічні українські землі — Холмщина і Підляшся. Східний кордон Росії з Австрійською імперією встановлювався по р. Збруч. Крім дев'яти українських губерній — Чернігівської, Київської, Полтавської, Харківської, Катеринославської, Миколаївської (з 1803 — Херсонської), Таврійської, Волинської, Подільської, українські терени входили до складу південних частин Курської, Воронізької, Астраханської, Бессарабської, Мінської, Гродненської, Люблинської, Седлецької, Кубанської губерній та Облaсті Війська Донського.

Решта українських етнічних земель були закріплені за Австрійською імперією, яка 1867 р. перетворилась на Австро-Угорську дуалістичну монархію. До створеного 1772 р. з колишнього Руського воєводства Королівства Галичини та Володимирії після Кючук-Кайнарджійського миру було додано анексовану Австрією Буковину, яка після буремних подій 1848 р. реорганізована в окреме герцогство. 1815 р. були повернені Австрії і включені до складу Галичини ще 2 округи — Тернопільський та Чортківський.

1834 р. Східна Галичина, куди входили українські землі була перерозподілена на 12 округів. Умовний кордон Східної Галичини проходив по західних межах Сяноцького, Березівського, Перемиського і Ярославського

повітів. У 1860-х роках Герцогство Буковина було поділено на 8 округів.

Підкарпатська Русь перебувала у складі володінь Австрійських Габсбургів ще з кін. XVII ст. разом з угорськими землями за Константинопольським миром. Подальші зміни у долі українських земель принесли I Світова війна та героїчні визвольні змагання українського народу. Всі ці події відображені на 37 картах різного масштабу, які відповідають сучасному розвитку історичної науки. Атлас історії України з давніх часів по поч. XX ст. є комплексним джерелом вивчення героїчного минулого і формування території нашої держави. Всі кольорові проби карт вже надруковані 3 роки тому, але на видання атласу немає коштів. Спонсори, де Ви?